

Protokolliosakond

Eesti välisminister Urmas Reinsalu tervitab Läti välisminister Edgars Rinkēvičs't 20.07.2020 Tallinnas

Mis on diplomaatiline protokoll?

Inimesed on omavahel aegade algusest suhelnud. Selleks, et suhtlus oleks võimalikult lihtne, on välja kujunenud reeglid ja sümbolid – me teame, mida on viisakas teha või öelda ja mida mitte.

Ka riikidevahelises suhtluses on sajandite jooksul välja kujunenud oma reeglistik. Seda kutsutaksegi diplomaatiliseks protokolliks.

2006. aastal käis Ühendkuningriigi kuninganna Elizabeth II visiidil Eestis. Kuninglike visiitide puhul on protokollireeglid eriti täpselt paigas. „Protokoll on olemas, et teha elu lihtsamaks. Tundub, et see on üks tüütu asi, kuid selle eesmärk on panna inimesi end vabalt tundma, nii et igaüks teab, mida ta peab tegema ega mur etse millegi pärast,“ märkis toonane Ühendkuningriigi suursaadik Eestis Nigel Haywood. [Allikas >](#)

MÕTLE JA ARUTLE: Kas meil on üldse enam protokolle ja tseremooniaid vaja?

Kuninganna Elizabeth II Tallinnas

Millega tegeleb protokolliosakond?

Protokollid on ka ametlike kohtumiste üleskirjutused ja mõnikord arvatakse, et riikliku protokolliosakond tegeleb paberitööga. Aga tegelikult on selle osakonna korraldada kõige kõrgetasemelisemate külaliste - presidendi, peaministri või välisministri külaliste – visiidid Eestisse. Samuti on selle osakonna korraldada riiklikud tseremooniad, mille hulgas on ka iga-aastased vabariigi aastapäeva üritused 24. veebruaril.

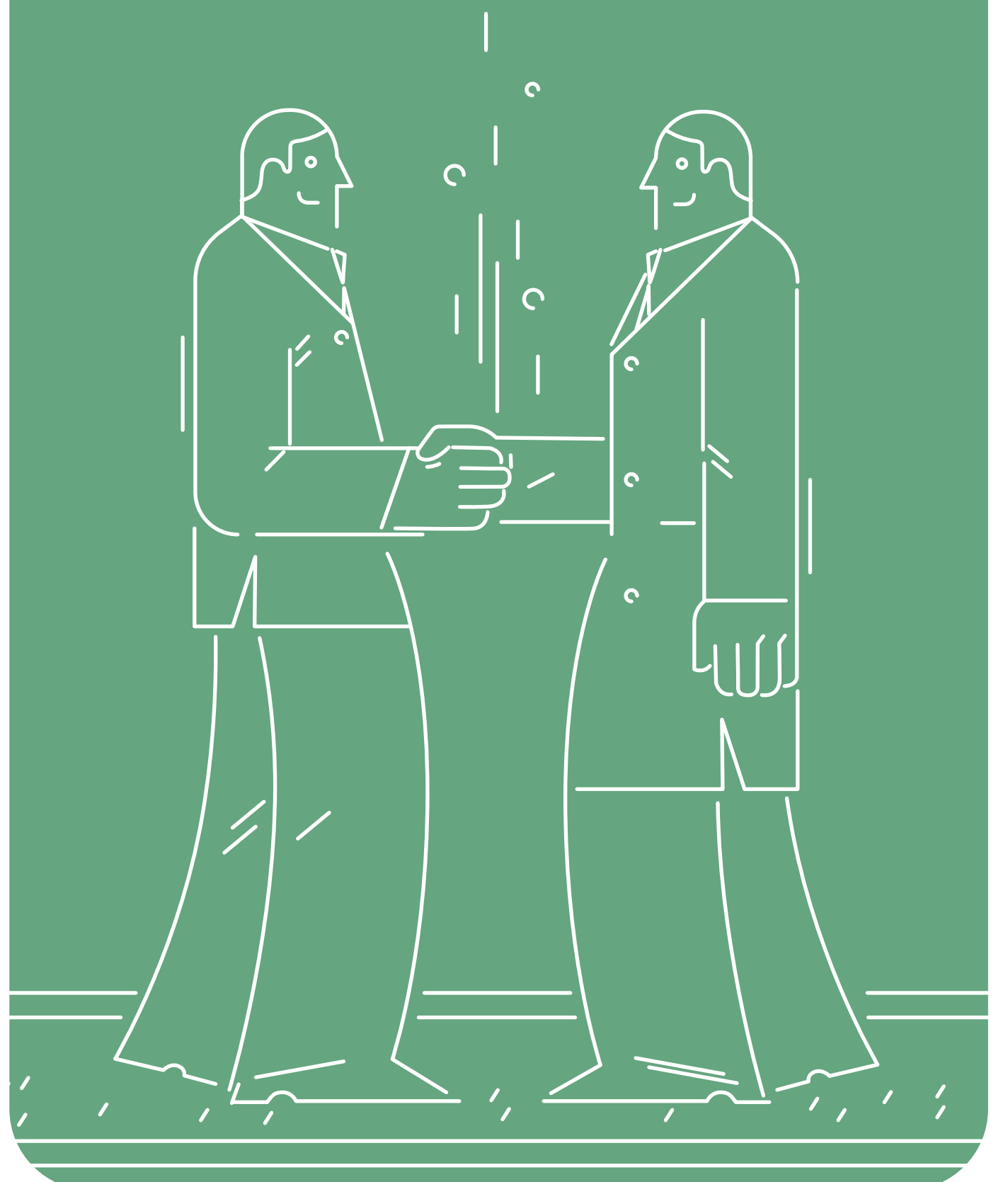
Välisministeeriumi protokolliosakond hoolitseb ka Eestis olevate teiste riikide saatkondade ja konsulaatide ning nende töötajate turvalisuse ja heaolu eest.

Samuti tegeleb protokolliosakond Eesti suursaadikute ametisse määramisega seotud asjaajamise ja teiste riikide suursaadikute vastuvõtmisega.

Riikliku protokolliosakonna korraldada on ka ametlik riikidevaheline kirjavaheutus – näiteks diplomaatiliste nootide saatmine.

Visiidid

Kui Eestisse tulevad riigipead, peaministrid, välisministrid või ka muud kõrged külalised, näiteks NATO peasekretär, siis algab protokolliosakonna töö juba varem. Mõne olulise visiidi ettevalmistus võib alata isegi juba aasta varem. Protokolliosakond aitab kokku panna külalise visiidi programmi nii, et toimuksid kõik vajalikud kohtumised, aga külaline saaks ka Eestist võimalikult hea ülevaate. Eestisse saabumise esimesest hetkest alates vastutavad välisministeeriumi protokolliosakonna töötajad külalise ning tema saatjate hea käekäigu eest – tema väarikas riiki saabumine ja lahkumine, kohtumiste korraldus ja nende punktuaalne läbiviimine, transport, majutus, turvalisus, toitlustamine, tööülesannetest üle jääva aja sisustamine.

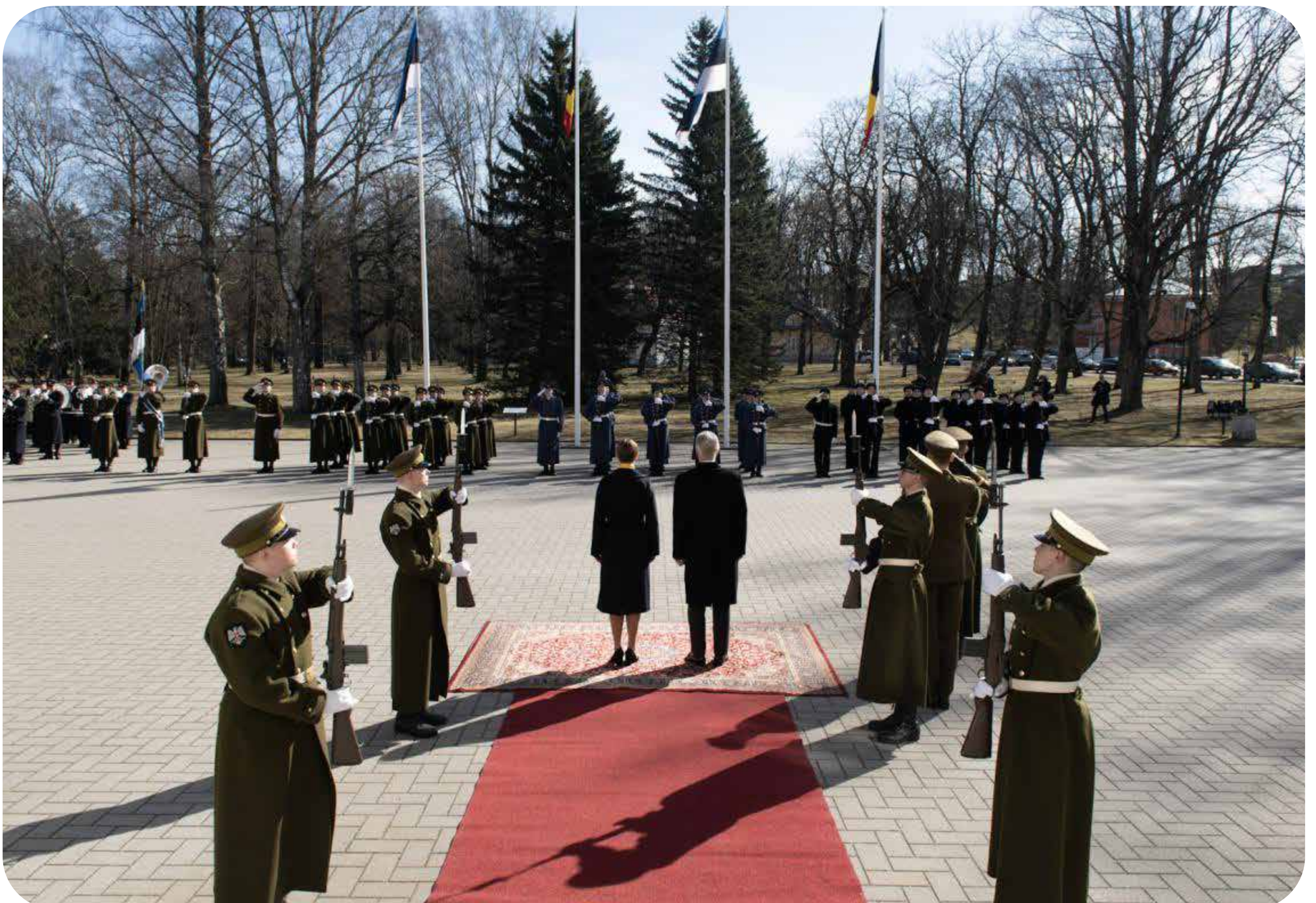

Riigivisiit

Kõige pidulikum on ja kõige rohkem protokollireegleid järgitakse riigivisiidil. Riigivisiit näitab riikide väga häid suhteid, neid tehakse harva ning need toimuvad alati riigipea tasemel. Riigivisiit kestab mitu päeva ja tavakohaselt ollakse ühe päeva väljaspool pealinna, et tutvuda Eestiga laiemalt. Visiidil viibival riigipeal on kaasas tema abikaasa ning kindlasti ka mõned kõrged ametitegelased (näiteks välisminister).

Näiteks 2019. aastal toimus vaid üks riigivisiit Eestisse – aprillis külastas Eestit Läti president koos abikaasaga. Samal aastal käis Eesti president kolmel riigivisiidil: aprillis Portugalis, septembris Sloveenias ja novembris Kuveidis.

Läti presidendi Raimonds Vējonis'e 2019. aastal toimunud riigivisiidi programm oli traditsiooniline. Ta kohtus kolme Eesti kõrgeima võimukandjaga: presidendi, peaministri ja Riigikogu esimehega, samuti pidas avaliku loengu ning külastas samal ajal Eestis toimunud küberõppust „Locked Shields“. Väljaspool Tallinna veedeti päev Tartus. Samuti korraldati Eesti ja Läti presidendipaaride pidulik riigiõhtusöök.

Läti president Raimonds Vējonis'e riigivisiit aprillis 2019. Foto: presidendi kantselei

Töövisiit

Suurem osa riikidevahelistest visiitidest on töövisiidid. Need on lühikesed, enamasti vaid üks päev ja märksa vähem pidulikud kui riigivisiit. Kohtumised lepitakse kokku vastavalt tol hetkel päevakajalistele teemadele. Programmis on alati kohtumine oma ametikaaslasega, lisaks võivad olla kohtumised näiteks mõttekodade, ajakirjanduse, kogukonna, kohalike parlamendiliikmetega jne. Töövisiitidel käivad nii president, peaminister kui ka ministrid.

Töövisiidi puhul on mõndagi ka küllatuli korraldada. Ise sisustatakse kohtumistest üle jäänud aeg ning tihti korraldatakse ise ka mõned eined.

Kui külaline tuleb ka välisministeeriumisse, aitab protokolliosakond teha siin ettevalmistusi – paneb valmis kohtumise ruumi, aitab külalise vastuvõtul ning jälgib, et kohtumine lõppeks õigeaegselt.

Näiteks 11. märtsil 2020 külastas Eesti välisminister Urmas Reinsalu tema Ungari kolleeg Péter Szijjártó.

Diplomaatiline puutumatus ja eesõigused

Teises riigis oma riiki esindavatele diplomaatidele antavad puutumatus ja eesõigused on määratletud diplomaatiliste suhete Viini konventsiooniga [Vaata selle teksti siit >](#)

Puutumatus ja eesõigused antakse diplomaatidele selleks, et nad saaksid teha oma tööd — anda selle riigi valitsusele, mida nad esindavad, usaldusväärset informatsiooni riigist, kus nad töötavad.

Eesti diplomaatilise posti kott

Puutumatus — isikupuutumatus on diplomaatilise õiguse nurgakivi, sest juba ajalooliselt mõisteti, et kokkulepete saavutamine oleks võimatu, kui saadikud tapetakse kas kohale jõudes või läbirääkimiste käigus. Diplomaati ei tohi mingil juhul vahistada, kinni pidada ega läbi otsida. Samuti ei tohi läbi otsida diplomaatilist posti — nii on tagatud informatsiooni turvaline edastamine. Siiski ei tähenda see näiteks seda, et diplomaat ei pea läbima turvakontrolli lennujaamas. Kui diplomaat keeldub kontrolli läbimast, võib lennufirma teda mitte pardale lubada.

Eesõigused — diplomaatiline esindaja vabastatakse teatavatest asukohariigi elanikel lasuvatest kohustustest, näiteks osaliselt kohustusest tasuda makse. Seda põhjusel, et diplomaat on jätkuvalt maksukohuslane oma riigi ees ning sellise eesõiguse näol välditakse tema topeltmaksustamist.

Puutumatus ja eesõigused ei saa olla ettekäändeks asukohariigi seaduste ja reeglite eiramisele. Privileege ja immuniteti ei tohi kuritarvitada. Need ei ole õigustuseks spioneerimisele või liikluseeskirjade rikkumisele.

Üks silmaga nähtav näide diplomaatilisest puutumatusest ja eesõigustest on diplomaatilised numbrimärgid.

Eestis töötavate välisriikide diplomaatide autod saavad välisministeeriumist diplomaatilise numbrimärgi. Kõikidel diplomaatilistel numbrimärkidel on valged numbrid ja tähed sinisel taustal. Numbril olevad tähed märgivad:

- CMD** — suursaadiku auto
- CD** — diplomaadi auto
- AT** — välisesinduse tehnilise töötaja (näiteks sekretäri või haldusjuhi) auto

Tavaliselt on välisriikide saatkondade lähedal mõned parkimiskohad reserveeritud diplomaatiliste numbrimärkidega autodele, samuti on välisministeeriumi ees mõned parkimiskohad mõeldud vaid diplomaatiliste numbrimärkidega autodele.

Eesti diplomaatilise isikutunnistuse näidis

Selleks, et Eestisse tööle tulnud välisdiplomaatide elu kulgeks sujuvalt, annab välisministeerium neile diplomaatilised isikutunnistused.

Eestile kohaselt on need alates 2017. aastast digitaalsed, mis tähendab, et ka teiste riikide diplomaadid saavad kasutada digiretsepti ja muid Eesti e-teenuseid.

[Loe täpsemalt >](#)

Protokolliosakond tutvustab ka Eestis resideeruvatele suursaadikutele Eestit ja Eesti ajalugu. Näiteks korraldas protokolliosakond 2019. aasta augustis suursaadikute visiidi Balti keti näitusele Vabamusse. Samuti külastatakse maakondi.

Eestis resideeruvate suursaadikute visiit Balti keti näitusele 22.08.2019

2011. aastal käisid Eestis resideeruvad suursaadikud Jõgevamaal.

[Loe siit >](#)

2016. aastal olid suursaadikud Lääne-Virumaal.

[Loe siit >](#)

2019. aastal toimus visiit Viljandimaale.

[Loe siit >](#)

Suursaadiku ametisse määramine

Suursaadiku ametisse määramine hõlmab tänapäevalgi väga palju traditsioone.

Vastavalt välissuhtlemisseadusele esitab Eesti suursaadiku kandidaadi valitsusele välisminister. Valitsus kinnitab kandidaadi ja esitab presidendile. Kui president on kandidaadiga nõus, taotleb välisminister — protokolliosakonna abil — suursaadiku kandidaadile nõusoleku ehk agreement'i selle riigi valitsuselt, kuhu ta tööle läheb. Pärast agreement'i saamist nimetab president suursaadiku valitsuse ettepanekul ametisse ja kirjutab alla tema volikirjale.

Järgnevalt siirdub suursaadik riiki, kus ta Eestit esindama hakkab. Pärast saabumist — täpne aeg sõltub antud riigi tavadest ja töökorraldusest — esitab suursaadik riigipeale oma volikirja. Volikirja üleandmine on tihti väga klassikaline ja pidulik protseduur. Alles pärast volikirja esitamist saab suursaadikust täievoliline oma riigi esindaja teises riigis.

Näiteks 2014. aastal asus Eesti suursaadikuna Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriigis tööle Lauri Bambus:

Lauri Bambuse volikirja üleandmine kuninganna Elizabeth II-le novembris 2014.

- President nimetas ta ametisse oma otsusega 30.06.2014, mida võib vaadata [siit >](#)
- Volikirja andis Lauri Bambus üle 20. novembril. Vaata välisministeeriumi pressiteadet [siit >](#)

Protokolliosakond korraldab ka Eestisse tulevate suursaadikute volikirjade üleandmise. Eestisse saabuvatele suursaadikutele on tehtud video, et nad teaksid, missugune tseremoonia neid Eesti presidendi juures ees ootab. Ka Sina saad seda vaadata, aga kuna Eestisse saabuvad suursaadikud reeglina eesti keelt ei oska, on [video inglise keeles](#) >

Iraani Islamivabariigi suursaadik Forouzandeh Vadiati volikirja üleandmine 24.08.2020.
Pildil vasakul protokollülem Jana Vanaveski. Foto: Presidendi kantselei

Tseremooniate korraldamine

Välisministeeriumi riikliku protokolliosakond aitab korraldada mitmesuguseid suuremaid ja väiksemaid riiklikke üritusi. Need võivad olla näiteks pidulikud pärgade asetamised, erinevate aastapäevade tähistamised, riiklikud matused. Siis paneb protokolliosakond koos kaitsevägega paika, kuidas tseremoonia välja näeb, millised tegevused seal toimuvad, kes peab kõne ja keda tuleb tseremooniale kutsuda. Samuti korraldab protokolliosakond uue presidendi ametisse astumise tseremoonia.

24. veebruar, Eesti Vabariigi aastapäev, on protokolliosakonna tihedamaid tööpäevi ja veebruar on üldse väga kiire kuu. Riikliku protokolliosakond on tihedalt seotud vabariigi aastapäeva ürituste ja ka televisioonis üle kantava vastuvõtu ettevalmistamise ja läbiviimisega.

2005. aastal jagas Marika Põldma protokolliosakonnast näpunäiteid vabariigi aastapäeva vastuvõtuks. Kuna protokollivaldkonnas toimuvad muutused aeglaselt on need sobivad ka tänapäeval. [Loe siit](#) >

Milliseid tseremooniat protokolliosakond veel korraldada aitab?

- **20.02.2020** andis välisminister Urmas Reinsalu üle välisministeeriumi teeneteristid.

Välisminister Urmas Reinsalu ja teeneteristi kavaler Enn Eesmaa. Taustal tseremoonial assisteeriv protokollitöötaja.

- **2020. aasta** veebruaris tähistati Tartu rahu sajandat aastapäeva. Toimus kontsertaktus, välispoliitika konverents ja Tartu rahu aastapäevale pühendatud käibemüüdi esitlus. Kõiki neid üritusi aitas ette valmistada protokolliosakond.

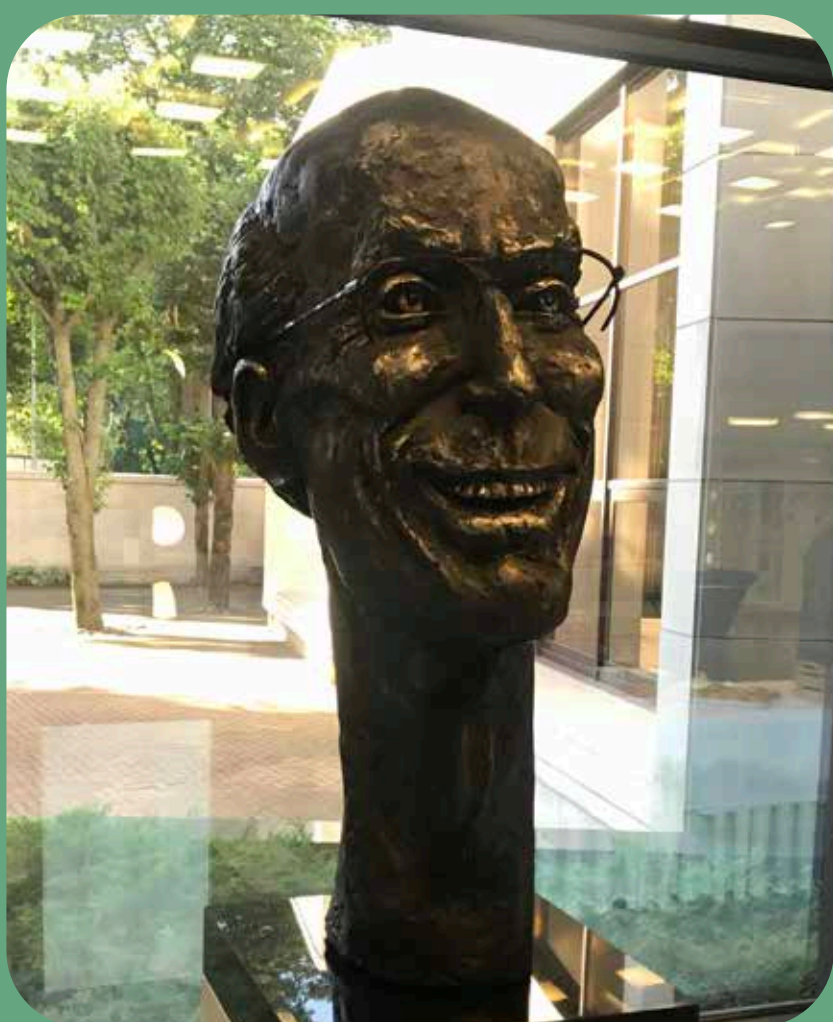

02.02.2020 Tartus toimunud kontsertaktus.

Välisministeeriumi protokolliosakond aitas korraldada ka Lennart Meri matused 2006. aastal, mis oli esimene riiklik matus Eestis ja seega varasematele eeskujudele ei saanud toetuda.

[Loe rohkem siit >](#)

Lennart Meri ja protokoll

Lennart Meri büst välisministeeriumi fuajees.

Lennart Meri ise on öelnud: „Mind ei ole protokoll kunagi seganud. Kui see on teel ees, siis ma astun üle. Le protocole, c'est moi.“ (Protokoll, see olen mina.)

Kui Lennart Meri käis välisministrina Valges Majas USA presidendi George Bushi jutul, tegi ta USA presidendi gloobusele risti, et tähistada enda ära proovitud head kalajõge Kamtšatka poolsaarel. Kui järgmise visiidi ajal olnud rist gloobuselt kadunud, saanud Lennart lahkesti loa koht uuesti ära märkida.

Lennart Meri oli Eesti Vabariigi välisminister aastail 1990–1992.

[Allikas >](#)

Juhtub...

- Vastuvõtul serveeriti muu hulgas lihapalle, mis mulle üldjuhul maitsevad. Seekord oli aga kokk neid pisut liiga kaua praadinud, mistõttu pallidel oli kõva koorik peal. Vaevaga sain enamuse palle kahvli otsa ja sealt edasi. Aga üks nendest ei allunud deformatsioonile ja lendas taldrikult kolksuga põrandale. Kiiresti selgitasin välja, et tegelikult seda äpardust keegi ei märkanudki. Ilmse kergendustundega otsustasin pallikese salaja ja kiiresti kerge jalahoobiga laua alla saata. Nii käitusin. Pallike aga võttis millegipärast suuna lauaaluse asemel ruumi keskele, mis oli seltskonna poolt tühjaks jäetud. Pallike veeres parketil sellise põrina saatel, et köitis paljude kohalviibijate tähelepanu. Esmalt jälgisid kõik pallikese teekonda liikumissuunaliselt ja seejärel vastupidi, st püüdes ära arvata, kust teekond alguse sai. Ja teekonna alguspunktis seisin mina, viril naeratus näol. Kokkuvõttes oli kõigil lõbus. Hiljem ei ole ma lihapalle salaja löönud.

Meenutus raamatust „Teine tulemine. I osa“.

- 2010. aastal toimus Tallinnas NATO välisministrite mitteametlik kohtumine. Reeglid näevad ette, et Põhja-Atlandi Nõukogu kohtumised peetakse ümarlaua taga, et kõik liikmed saaksid tunda ennast teistega võrdsena ja keegi ei jääks vähemalt visuaalselt „pildilt välja“. Sellist lauda ei olnud ei Eesti riigil ega ka hotellidel. Sobivat lauda hakati otsima ka naaberriikidest, aga selgus, et need aga olid paraku kõik juba ette kinni pandud. Ainuke lahendus oli see ise valmistada. Eestis sai avalikkuse silmis sellest lauast kogu kohtumise sümbol.

NATO välisministrite mitteametlik kohtumine Tallinnas 2010.

Millega pean arvestama, kui mind kutsutakse vastuvõtule:

- Vaata, kas kutsele on märgitud vastamise aeg. Kui on, siis kindlasti vasta küsitud ajaks ja kinnita oma osalemine või vastupidi, vabanda, et ei saa osaleda. Kui kutsel on tähed RSVP – lühend prantsuskeelsest lausest „répondez s’il vous plaît“ ehk „palun vastake“ –, tuleb teada anda nii osalemise kui ka mitte osalemise korral.
- Eelista konservatiivset ja mugavat riietust. Tihti peab vastuvõtul olema pikemalt püsti ning riided ja jalanõud ei tohi seda teha keerulisemaks.
- Saabu õigeaegselt. Tavaliselt arvestatakse külaliste saabumiseks ca 15 minutit.

Kui toimub kätlemine, siis täna kutse eest. Kui üritus on seotud kindla sündmusega (näiteks taasiseseisvumispäeva vastuvõtt), siis võid ka selle puhul õnne soovida.

- Käitu loomulikult. Kui Sa ei ole kindel, mida teha, siis jälgi, mida teevad teised, ja toimi samamoodi.
- Kui kutsel on märgitud ürituse lõpuaeg, siis pea sellest kinni.

Välisminister Urmas Reinsalu vastuvõtt diplomaatilisele korpusele 25.02.2020

Kas teadsid, et ...

... välisministeeriumis on olemas kõikide riikide lipud – meid hoitakse lipulaos;

Välisministeeriumi lipuladu.

... kõrge külalise ja tema delegatsiooni autode kolonni saadab politsei eskort selleks, et saaks peatusteta ning turvaliselt liikuda ja jõuda õigeks ajaks sinna kuhu vaja. Mõnikord võib autokolonn olla väga pikk, näiteks India asepresidendi autokolonnis oli 29 sõidukit.

... kui toimub riigivisiit Eestisse, siis pannakse Tallinna trammidele ja trollidele selle riigi lipud, mille riigipea Eestit külastab;

... Eestis asub:

- 32 välisriigi suursaatkonda
- 1 peakonsulaat (Venemaa Föderatsiooni Peakonsulaat Narvas)

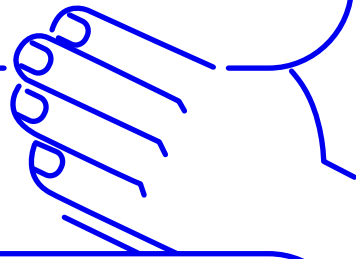
- 4 rahvusvahelise organisatsiooni esindust (WHO, IOM, Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis, Põhjamaade Investeerimispank)
- 2 Euroopa Liidu institutsiooni esindust (Euroopa Komisjoni Esindus Eestis, Euroopa Parlamendi Büroo Eestis)
- 3 rahvusvahelist asutust (Balti Kaitsekolledž, NATO Staabielement (NFIU), NATO Küberkaitsekoostöö Keskus ehk NATO CCD COE)
- 1 ELi asutus (Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Amet ehk eu-LISA);

... riikidel on õigus kuulutada teatud juhtudel nende riigis asuva välisriigi esinduse töötaja rahvusvahelise õiguse kohaselt persona non grata'ks ehk ebasoovitavaks isikuks ning ta riigist välja saata. Tavaliselt antakse aega vaid loetud päevad ning sageli on tegemist vastusammuna teise riigi tegevusele. Diplomaatilise praktika kohaselt vastab riik, kelle esindajatel palutakse välisriigist lahkuda, samas mahus teise poole diplomaatide riigist välja saatmisega.

Harjutused

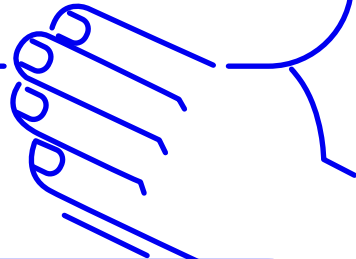
...

Üritustel on väga oluline ennast tutvustada. Tõuske kordamööda püsti ja tutvustage ennast kõva selge häälega klassikaaslastele. Kasutada tuleb täislauseid!

...

Loe diplomaatiliste suhete Viini konventsiooni. Arutlege, kas seal toodud puutumatus liigid ja privileegid on ka tänapäeval asjakohased. Kas mõni reegel võib olla asjakohane mõnes kultuuriruumis ja mitte nii oluline teises?

...

Töötad protokolliosakonnas ja saad teada, et Eestit külastab välisriigi president. Millise programmi talle kokku paned? Kas sa teeksid Läti, Jaapani, Zimbabwe ja USA presidentidele sarnased või erinevad programmid?

